

Th. Mortensen

TH. MORTENSEN

22/2 1868—3/4 1952

Torsdag den 3. april døde forhenværende inspector ved Zoologisk Museum, dr. phil. THEODOR MORTENSEN. Med ham har dansk zoologi og palæontologi mistet en af sine betydeligste forskere.

Dr. MORTENSEN er velkendt af alle danske naturhistorikere, men kun en snæver kreds kendte hans aktivitet i Dansk Geologisk Forening. Han kom sjældent til foreningens egentlige møder, hvis emner lå langt fra det arbejde, som helt optog ham. Men så meget flittigere besøgte han den gren af foreningen, som hedder den palæontologiske klub. Han har her både som foredragsholder og som diskussionsdeltager ydet en betydningsfuld indsats. En indsats, som vi i høj grad vil savne i fremtiden.

Dr. MORTENSEN blev født 22. februar 1868 i Harløse i Nordsjælland. Han viste tidlig begavelse, og det blev derfor bestemt, at han skulde læse, hvilket i de kredse han kom fra, var ensbetydende med, at han skulde være præst. Efter sidste møde i den palæontologiske klub, hvor vi havde lejlighed til at hylde dr. MORTENSEN i forbindelse med hans netop afsluttede store værk, fortalte han selv om denne periode i sit liv. Under

sin teologiske uddannelse mødte han fra universitetets lærerstol første gang udviklingstanken. — DARWINS teorier — som dengang var ganske nye. Den teologiske professor udtrykte sin tvivl og misbilligelse om disse tanker. Det var ham ganske uforståeligt, hvorledes en abekat dog skulde kunne bære sig ad med at frembringe et lille menneskebarn. Men med den levende og dybe interesse og grundighed, som prægede dr. MORTENSEN lod han sig ikke stille tilfreds hermed. Fra biblioteket lånte han de forkætrede bøger for selv at undersøge sagen. Dermed var hans fremtidige skæbne bestemt. Den tankens klarhed, sagde dr. MORTENSEN, og den sobre videnskabelige dokumentation i dette berømte værk greb ham med beundring og begejstring, og det stod ham klart, at hans fremtidige gærning måtte ligge på dette felt og i denne ånd.

Han fuldførte, af hensyn til familien, sin teologiske uddannelse 1890, men kastede sig straks over det zoologiske studie, som han afsluttede med magisterkonferens 1895. Som naturhistoriker blev han elev af LÜTKEN og WARMING. Med et sikkert øje og sans for den morfologiske detalje blev han hurtigt en kapacitet inden for den systematiske zoologi, og hans disputats om echinodermernes larveudvikling var et banebrydende arbejde. Der blev forundt ham en lang og rig virksomhed og talrige publicationer udgik fra hans hånd. Enkelte var af biologisk og økologisk karakter, men de fleste omhandlede echinodermernes morfologi og systematik. En halv snes af disse arbejder omhandler også fossile former. Det gælder arbejder om *Bothriocidaris* 1928 og 1931, om nomenklaturen hos echinodermene 1932, om cidariderne og om saleniderne ligeledes 1932, om *Pseudodiadema* og andre fossile echinider 1933 samt om nogle fossile echinider 1934. I 1937 publiceredes en undersøgelse af echinodermrester i juralag ved Würtemberg og i 1938 en undersøgelse af den stratigrafiske anvendelighed af mikroskopiske echinodermrester. Hans store monografi over echiniderne er kommet gennem årene 1928 til 1952.

Gennem store expeditioner i de tropiske have, som han gennemførte trods en ofte alt for ringe støtte, erhvervede han et indgående kendskab til disse haves fauna og frem for alt til echinodermene. Samtidig tilførte han det zoologiske museum i København uvurderlige samlinger, som danner grundlaget for talrige videnskabelige arbejder, og hvis rigdomskilder endnu langt fra er udtømt. Zoologisk museum blev derigennem en enestående rig samling på echinodermmer. På disse rejser fødtes derfor også tanken om det monumentale arbejde, som nu står som hans livsværk. Det vilde være synd, sagde han selv, om et så stort materiale kun skulde publiceres som småarbejder og beskrivelser. Det måtte blive den store monografi omfattende alle recente echinider og alle fossile echinidslægter.

I en alder af 60 år publicerede han første bind af dette kæmpemæssige arbejde. Hans engelske ven og kollega BATHER skrev i den anledning til ham og betegnede ham som en uforbederlig optimist, thi et sådant værk vilde kræve mindst 10 års arbejde. Da han i en alder af knap 84 år sluttede det 17. og sidste bind af værket fremdrog han med stolthed og en næsten barnlig glæde denne gamle udtalelse.

En uforbederlig optimisme, en begejstring, venlighed og hjertevarme prægede hans forhold til andre, og enhver, som søgte råd hos ham som

den gamle og erfarne blev smittet af hans begejstring og hans menneskelighed.

Dr. MORTENSEN befandt sig godt i palæontologiske kredse. Selv betegnede han sig som zoolog og palæontolog. Han førte en omfattende korrespondance også med udenlandske palæontologer, en korrespondance, som har sat sig flere spor i den palæontologiske litteratur.

Dr. MORTENSEN nåede kun lige at fuldføre sit store værk, da han den 3. april døde, endnu ungdommelig i sindet. Ikke blot hans værker, men også mindet om hans person vil leve videre.

Ære være hans minde.

H. WIENBERG RASMUSSEN.